

## **ŞEHİR VE HEYKEL, ŞEHİRDE HEYKEL, ŞEHİRLERİN SEMBOLLERİ HEYKELLER<sup>1</sup>**

**Yrd. Doç. Dr. Ayfer UZ<sup>2</sup>**  
**Doç. Dr. Nurbiye UZ<sup>3</sup>**

### **ÖZET**

Şehirler, kùltür birikimi olan, sürekli yenilerinin eklendiği, devinim halinde, orada yaşayanların her türlü ihtiyaçlarına hızlı karşılıklı bulabileceği; kısacası yaşam sürmenin en kolay ya da hızlı erişilebilecek yerleridir. Heykel, geniş kitlelerle en kolay Şehir mekanlarında iletişim olanakları bulabilmektedir. Sanatçılar heykellerini sadece atölyede ve müzelerde görmekle yetinmediklerinde, dış mekana çıkararak Şehir ortamında insanlarla paylaşmak istemişlerdir. Meydanlara ya da binaların cephelerine yerleştirerek o Şehrin görünümüne anlam katmışlardır. Yapılan heykeller, bazen Şehrin simgesi olmuş, bazen gelişimine katkı sağlamış ve insan yaşamının ayrılmaz parçası olmuştur. Başlangıçta sanatçının duygu ve düşüncelerini anlatsa da artık Şehirlerin dili ve onu anlamlaştıran estetik objeleri olmuşlar, hayatlara ve zamana tanıklık etmişlerdir.

Çalışma “nitel araştırma” yöntemi ile gerçekteşirilmiş ve toplanan veriler “betimsel analiz” yöntemiyle çözümlenerek sonuca gidilmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Sanat, Heykel, Şehir, Resim, Sembol

## **CITY AND SCULPTURE, SCULPTURE IN THE CITY, SYMBOLS OF CITIES SCULPTURES**

### **ABSTRACT**

Possessing a cultural accumulation which is also expanding with time, being in constant motion and having the ability to quickly provide the needs of the population, cities are the easiest or most accessible places to live. Sculptures can find the easiest opportunity to communicate with large audiences in city squares. When the artists are not content seeing their artworks only in workshops and museums, they expand to outer venues and share their artwork with people in the city environment. They add meaning to the city’s overall outlook by placing them in squares or in front of buildings. Created sculptures sometimes became the city’s symbol, sometimes contributed the development of the city and became an undisputed part of the people’s lives. Although they expressed the artist’s emotions and thoughts at first, now they became the aesthetic objects that give cities their identities, and languages of the cities and witnessed many lives and the passage of time.

The study is undertaken according to “qualitative research” and the collected data are analyzed according to “descriptive analysis” to reach conclusions.

**Key words:** Sculpture, Art, City, Painture, Symbol

---

<sup>1</sup> Bu Makale 21-23 Ekim 2017 tarihleri arasında Antalya’da düzenlenen ASEAD II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu’nda sunulan bildirinin geliştirilmiş halidir.

<sup>2</sup> Trakya Üniversitesi Eđitim Fakùltesi Gùzel Sanatlar Eđitimi Bölümü Resim-İç Eđitimi ABD, ayferuz@trakya.edu.tr

<sup>3</sup>Anadolu Üniversitesi Gùzel Sanatlar Fakùltesi Heykel Bölümü, nuz@anadolu.edu.tr

## GİRİŞ

Heykelin yapım amacı, süreç içinde farklılık gösterse de; bulunduğu mekan ve çevresiyle ilişkili bir yaşam sürmüştür, sürmeye de devam etmektedir. Bir mekan sanatı olan heykelin tanımlanıp anlaşılabilmesi, iç ya da dış mekanda yer alması, büyük ya da küçük oluşu, dik ya da yatay duruşu, konusu, anlamı, anlatımı vb. bulunduğu yer ya da çevreyle ilişkisi bakılarak anlaşılabilir. Sanatçılar özellikle bir yere konmak üzere tasarladıkları heykellerini yaparken çevreyle, çevresinde var olan insan yapımı ya da doğal, canlı ya da cansız tüm var olanlarla ilişkiyi göz önünde bulundururlar. Tasarımlarına bağlı olarak bulunduğu alanın anlamına nasıl katkı sağlayacağı ya da bulunduğu mekanın anlamının tasarımına yansıtıp yansımayacağı konusunda biçimsel ve plastik olarak değerlendirerek karar verirler.

Heykelin biçimi için fiziksel çevre yanında konusu ve kullanılan malzeme de belirleyicidir. Bir yere yerleştirilen çalışma artık oraya ait ve seçilip sunulmuş özelliği taşır. Dolayısıyla heykeli tasarlayanın çevreyle her açıdan, konu, biçim, malzeme, renk, doku, büyüklük vb. gibi, doğru uyumu ya da doğru uyumsuzluğu araması; daha sonra oraya yapılacak başka faaliyetlerin, yeni binalar, bitkiler vb. gibi, yapıtın oradaki varlığı göz önünde bulundurularak seçilmesi gerekir. Bir heykel belli bir konu ile belli bir amaç doğrultusunda da yapılabilir, tamamen fiziksel çevre değerlendirilerek soyut bir form olarak da düşünülebilir. Özellikle açık alanlara yapılan heykelerde çevre ve çevre bileşenleri biçim için önemlidir (Uz, 2016).

Çağlar boyunca heykel, insanların iletişim araçlarından biri olmuştur. Daha çok izleyici ile iletişim olanağı bulunan şehir mekanları da sanatçıların sanatlarını ortaya koyma ve paylaşma anlamında önemli mekanlardan biridir.

Şehir ve heykel ilişkisinden yola çıkılarak ele alınan bu araştırmada genel bir bakışla şehirde heykelin yer almasıyla nasıl anlam kazandığı ve kattığı üzerinde durulmuştur. Şehir ve heykelden kısaca bahsedildikten sonra şehirde yer alan heykelin anlamı ve bulunduğu yere katkılarını yine genel bir bakışla değerlendirilmiş, zamanla buldukları şehirlere sembol olan örneklerle sonuca gidilmiştir. Heykel-mekan-kent ya da şehir ile olan ilişkisi üzerine çok sayıda araştırma yapılmış, araştırmacıların üzerinde durduğu önemli konulardan biri olmuştur. Bu araştırmanın en önemli amacı ise özellikle buldukları şehrin sembolüne dönüşebilmiş heykelleri tanıtabilmektir. Çok sayıda örneği olmasına rağmen, farklı ülke şehirleri ve Türkiye’de yer alan en bilinen heykeller örnek olarak seçilmiştir. Bunlar bugün, buldukları şehirlerin simgesine dönüşmüş olan heykellerdir ve detaya girilmeden, daha önce de bahsedildiği gibi, genel bir bakışla tanıtılması hedeflenmiştir. Bu nedenle tarihi, dönemsel, toplumsal ya da akımlar dahilinde vb. sembol olan ya da sembole dönüşen heykellere değinilmemiştir. Ele alınan örnekler, yapıldıkları tarih önceliğine göre sıralanmıştır.

## 1. ŞEHİR VE HEYKEL

Şehirler, kültür birikimi olan, sürekli yenilerinin eklendiği, devinim halinde, orada yaşayanların sosyal ihtiyaçlar, dini ihtiyaçlar, barınma ihtiyacı gibi her türlü ihtiyaçlarına hızlı karşılık bulabileceği; kısacası yaşam sürmenin en kolay ya da hızlı erişilebilecek yerleridir.

İnsanın en büyük ihtiyaçlarından biri de kültür ve sanata olan gereksinimidir. Dolayısıyla heykel, geniş kitlelerle en kolay şehir mekanlarında iletişim olanakları bulabilmektedir. Oluşum sürecinden bugüne kadar farklı amaçlar hedeflenerek yapılmış olsa da bugün sanatçılar kendi duygu ve düşüncelerini farklı yollardan aktarmaya çalışmaktadırlar.

Heykel sanatı eski dönemlerden beri özellikle dış mekanda, insanların şehirde yaşam kalitelerine katkıda bulunmuştur. Genelde sanatçılar, daha önceden hazırlanmış bir çevre ya da mekan için proje üretmek zorunda kalmışlardır. Dolayısıyla çoğunlukla var olan çevre verileri, yapılması planlanan heykel için sınırlayıcı olmuştur, olmaya da devam etmektedir. Başarılı bir sonuç için elbette heykel ve tüm çevresi değerlendirilmeli, bu veriler doğrultusunda en uygun form belirlenmelidir. Özellikle açık alanlara yapılan çalışmaların orada yaşayan herkes için estetik bir görünüm yanında, insanları bir araya getiren kültürel faaliyet, yön gösterici, referans noktası vb. gibi özellikleri de taşıdığı unutulmamalıdır.

Heykel sanatı uzun bir dönem mimariye bağımlı kalmış, onunla birlikte anılmıştır. Bu konuda Ortaçağ'da mimariden bağımsız bir sanat yapıtının olmadığını söyleyen Tanyeli (2000), çoğu zaman mimarlık ürününün taşıdığı bir şey olduğunu ama birdenbire bunun ortadan kalktığını ve hiçbir şekilde mimarlığın sanat yapıtını taşıması gerekmeyen bir hal aldığını dile getirmektedir.

Heykel mimari bağımlılığından kurtulduğunda halka açık alanlara, meydanlara kısacası halkın arasına yerleştirilmeye başlanmıştır. Teknoloji ve farklı malzeme kullanımlarıyla gelişim hızlanmış, kamuya açık alanlarda daha çok eser yapılmıştır. Modern sanatla birlikte heykel kendi iç problemlerine yönelmiş, meydanlarda görülen anıtlar, bazen tamamen soyut olarak şehir sorununu ele alan heykeller şeklinde devam etmiştir. Günümüzde özellikle şehir mekanlarındaki işlevi, heykeltıraşlar tarafından çok daha farklı ele alınabilmektedir.

Şehirlerde orada yaşayan herkesin kullanabildiği alanlara yerleştirilen heykeller, Hasan Bülent Kahraman'ında bahsettiği gibi şehre sanat yoluyla katkı ya da müdahalede bulunur denebilir. Estetik bir katkı sağlayacağı ve kararın sadece sanatçıya bırakılmayabileceği düşünüldüğünde bu kararın güçleşeceği söylenebilir. Kahraman (2002: 285-286), Richard Serra'nın New York'ta bir meydana yerleştirilen "Bükülmüş Kemer" isimli çalışmasının bir süre sonra kaldırışını örnek göstererek, "kentsel uzama 'sanat yoluyla' katkıda ya da müdahalede bulunma elbette istenmiştir. Fakat, gruplar arasında bir uzlaşmanın sağlanabildiğini söylemek zordur. ...bu 'katkı' bir estetik tercih olacaksa, onun biçimini saptamak da güçtür ve özel bir yöntemi gerektirir" sözleriyle, sanatçı, izleyici ve karar vericilerin değerlendirmelerinin önemine vurgu yapmaktadır.

"İster bahçede olsun ister kamuya açık bir alanda güzel olan bir yapıt bütün gücünü ışığın her türlü kapisine teslim olmaktan alır, gücünü orada gösterir; renklerin birliği biçimlerin

birliğine eklenir; bütün bunlar birbirlerini ayakta tutar; birbirlerine bağlanırlar. İyi yapıt egemenlik kurar ve kendini dayatır...” (Rodin, 2006: 128).

Sanatçılar heykellerini sadece atölyede ve müzelerde görmekle yetinmediklerinde, dış mekana çıkararak şehir ortamında izleyicilerle paylaşmak istemişlerdir. Meydanlara ya da binaların cephelerine yerleştirerek o şehrin görünümüne anlam katmışlar, izleyici ile paylaşmışlardır. Yapılan heykeller, bazen şehrin simgesi olmuş, bazen gelişimine katkı sağlamıştır. Herkesin kullanabileceği alanlarda olması nedeniyle izleyici, yaşamının ayrılmaz bir parçası olarak gördüğü bu heykellerle kendini bütünleştirmiş, hayatını anlamlandırabilmiştir. Başlangıçta sanatçının duygu ve düşüncelerini anlatsa da artık şehirlerin dili ve onu anlamlaştıran estetik objeleri olmuşlar, zamana tanıklık eder hale gelebilmişlerdir.

## 2. ŞEHİRDE HEYKEL

Şehirde heykel sadece orayı süsleyen bir eleman değil, aynı zamanda heykeltıraşlar için yapıtlarını sergileyebildikleri büyük alanlar olarak da değerlendirilebilir. Böylece yaşayan bir sahne içinde yer alan heykellerin anlamları, örneğin bir müzedekinden farklıdır.

Sanatın yaşamı yansıtan bir ayna olmadığını, işlev, biçim ve içerik olarak duyular dünyasından ayrı olduğunu yine de bu dünyanın bir parçası olduğunu söyleyen Baynes (2002); sanatın toplum içinde yaşayan bireylerin yaşamlarını etkilediğini düşünmektedir. Ona göre toplum da sanatın olası içerik ve işlevini belirler, bu ağın birleştiği noktada da sanatçı ve yaptıkları yer alır.

Bir heykelin konulduğu yerle olan ilişkisi için sadece biçim, anlam ve işlevine değil tarihsel, toplumsal, siyasi vb. pek çok etmene bakmak gerektiğini dile getiren Eraldemir, “Heykel kent peyzajı’nın bir parçasıdır. Kent tasarımlanırken, heykelleri ile birlikte tasarımlanmalıdır. Kamuya açık alanlar kent tasarımında nasıl planlanıyorsa, heykeller de bu tasarımın parçası olmalıdır. Kamusal alana koyduğunuz heykellerin hem psikolojik boyutu hem de fiziksel gereksinimleri vardır, bunları kimse tek başına belirleyemez. Kapsamlı projelerin oluşmasında şehir planlamacıları, peyzaj mimarları yanında bir de sanatçı grubunun karar verici güçte olması gerekir” (Altınşehir Adana, 27 Ağustos 2011) diyerek vurgu yapmaktadır.

Şehirlerde yapılan tüm estetik üretimler aslında her gün, her izleyici için ya da izleyicilerin her durumu için en önemli olay değildir. “Öncelikle, sıradan bir yayanın sokaktaki şeylere yönelik dikkati, müzedeki sıradan bir ziyaretçinin dikkatinden çok daha keskindir. Yaya, genellikle, seyretmek için değil, bir noktadan diğerine mümkün olduğunca çabuk ulaşabilmek için sokaktadır. Dahası, dikkatini ve duygularını, öncelikle, her adımda karşısına çıkabilecek çeşitli tehlikeleri savuşturmak için kullanmak durumundadır” (Buren, 2000: 141). Görülüyor ki çok sayıda uyaranla birlikte varlığını sürdüren eserlerin problemleri daha farklıdır. Dolayısıyla herkesin, her esere aynı ilgiyle yaklaşması beklenemez. Ancak varlıkları, o an dikkati ya da düşünceyi üzerinde toplamasa bile çevreye olumlu katkıları yadsınamaz.

Tarih boyunca açık alan heykelleri farklı anlamlar ve işlevler üstlenmişlerdir. Her dönem ve dönemin yenilikleriyle bu işlevler de gelişmiştir Toplum özellikleri, kültürel yapılar, coğrafi özellikler ve heykel gelenekleri şehirde ne tür heykellerin olacağını önceden belirler gibidir.

Bazen tamamen o şehrin simgesel yapısından yola çıkmıştır, bazen kendisi o şehre simge olmuştur. Şehirlerin tarihi dokusuna katkı sağlarken, zamanla kendisi şehrin tarihi olmuştur.

Şehirlerde dış mekanlara yapılmış heykeller, onları görebilen herkesin yaşamına katılmaktadırlar. Bu nedenle diğer tüm estetik üretimlerde olduğu gibi, doğru mekana doğru konu, doğru biçim, malzeme ve renk seçimleriyle heykeltıraşlar, insanların hayatlarında yer edinmişlerdir, edinmeye de devam etmektedirler.

### 3. ŞEHİRLERİN SEMBOLLERİ HEYKELLER

Ülkelerin ya da şehirlerin pek çok kültürel, dini, mimari, sanatsal ya da geleneksel vb. ikonlaşmış üretimleri vardır. Bunlardan bahsedildiğinde ilk olarak buldukları şehir ya da ülkeyi hatırlatırlar; bir ülkeden ya da şehirden bahsedildiğinde ilk akla gelen yine genellikle bu sembollerdir. Örneğin; Londra’da Big Ben saat kulesi, kırmızı telefon kulübesi ya da çift katlı otobüsler; Rusya’da Saint Basil Katedrali, matruşka bebekler; İtalya’da Pisa Kulesi; İspanya’da Sagrada Familia, Sidney Opera Binası vb. ülke ve şehirlerini hatırlatan, örnekleri çok sayıda gösterilebilecek sembollerle birlikte anılmışlardır.

Şehirleri anlamlandıran en önemli estetik üretimlerden biri de heykellerdir. Şehir merkezlerine ve parklara yerleştirilen heykeller zamanla çevresinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiş ve oranın sembolüne dönüşebilmiştir. En eski dönemlerden beri pek çok şehir bu heykellerle adeta bütünleşmiş, şehrin ismi söylendiğinde akla ilk gelen simgelerden olabilmişlerdir. Böylece bu heykellerle şehirler farklı anlamlar kazanabilmiştir. Örneğin; Rio de Janeiro’den bahsedildiğinde Kurtarıcı Mesih heykeli düşünülür. New York dendiğinde ilk akla gelenlerden biri “Özgürlük Anıtı”dır. Paris “Eiffel Kule”siz düşünülemez. Chicago “Cloud Gate” ile adeta bütünleşmiştir. Kopenhag’daki Denizkızı heykeli ülkeye gidildiğinde insanların ilk görmek istedikleri şeylerden biridir.

Sayılan bu örnekleri daha detaylı açıklamak gerekirse; sembol haline gelmiş bu heykellerin başında kuşkusuz, Gustave Eiffel tarafından 1886 yılında yapılan “Özgürlük Anıtı” gelir. Liberty adasına yerleştirilmiş yaklaşık 46 metre yüksekliğindeki bu çalışma, Amerika’ya ve New York’a gelenleri karşılar gibidir. Kaidesiyle birlikte 93 metreye ulaşan ve şehrin en önemli sembollerinden biri haline gelen bu heykel, aynı zamanda 1984 yılında UNESCO’nun Dünya Mirası Listesi’ne girmiştir (Unesco Sitesi). (Resim 1).

Bir diğer önemli örnek resim 2’de görülen, Fransız devriminin yüzüncü yılı kutlaması için Gustave Eiffel tarafından yapılan “Eiffel Kulesi”dir. Yaklaşık 300 metre yüksekliğinde, çelikten, 1889 yılında inşa edilmiş bir çalışmadır. Mimari yapı mı heykel mi olduğu çoğu zaman tartışılabilir da bugün Paris’in en önemli sembollerinden biridir. Teknik ve mimari bir başarı olarak gösterilen ve evrensel Babil kulesi benzetmesi yapılan kule, ilk olarak 20 yıl kalacak şekilde planlanmıştır. Farklı işlevler için de kullanılan kule bugün, sembolik, görsel ve estetik görünümü yanında zaman zaman gösterilerin de yapıldığı bir yapı haline gelmiştir (La Tour Eiffel Sitesi).



**Resim 1:** Gustave Eiffel, “Özgürlük Anıtı”,  
h: 46m. New York, 1886



**Resim 2:** Gustave Eiffel, “Eiffel Kulesi”, h: ±300m.  
Paris, 1889.

Edvard Eriksen tarafından 1913 yılında yapılan “Küçük Deniz Kızı” adlı heykel sembol haline gelebilmiş diğer bir örnek olarak gösterilebilir (resim 3). 1.25 metre yüksekliğindeki bronz çalışma, Kopenhag Langelinie’de yer almaktadır. Deniz kenarında bir kaya üzerinde oturan bu kız heykeli, bugün şehrin en önemli sembollerindendir. Karada yaşayan genç ve yakışıklı prens ile birleşmeyi umut ederek, her sabah ve akşam denizin dibinden yüzerek gelip kaya üzerine çıkan bir denizkızını anlatmaktadır. Andersan masallarından esinlenerek yapılmış heykel, prensi görme umuduyla kıyıya bakar halde tasvir edilmiştir (Visitcopenhagen Sitesi).

Anish Kapoor tarafından parlak çelik malzeme ile yapılmış “Bulut Kapı” isimli heykel de araştırma için önemli diğer bir örnektir (resim 4). Chicago’da bulunan ve yaklaşık 20 metre genişliğindeki heykeli şekli itibariyle bazıları fasulye, bazıları cıva damlası, bazıları kan hücresi, bazıları mantar, bazıları, bulut, UFO ya da balona benzettirmektedir. Bulunduğu yerde şehrin silüetini yansıtmaları planlanarak yapılan çalışma, ayna gibi dışarda olup bitenleri izleyicisine izletir ve bulunduğu kentin sembollerinden biri olmuştur (Mikanowski, 2012).



**Resim 3:** Edvard Eriksen, “Küçük Deniz Kızı”,  
±1.25m. Kopenhag, 1913.



**Resim 4:** Anish Kapoor, “Bulut Kapı”,  
10x13x20m. Chicago, 2006.

Türkiye’de de İstanbul “Taksim Cumhuriyet Anıtı”, Samsun “Onur Anıtı”, Ankara “Güvenpark Anıtı”, Afyon “Büyük Utku Anıtı” en önemli şehir temsilcisi heykeller olarak gösterilebilir.

1928 yılında tamamlanan, Cumhuriyet’i ve Kurtuluş Savaşı’nın öyküsünü yeni kuşaklara daha çağdaş bir dille anlatabilme amacıyla yola çıkılan “Taksim Cumhuriyet Anıtı”, Hadi Bara ve Sabiha Bengütaş’ın yardımlarıyla Pietro Canonica tarafından yapılmıştır. 11 metre yüksekliğindeki anıt, Kurtuluş Savaşı’nda mücadele veren halk, asker, kumandanlar, Mustafa Kemal, İsmet ve Fevzi Paşa; öğrenciler, kahramanlar, Türk kadınları gibi çok sayıda figür ve kompozisyondan oluşmaktadır. Coşkunun gözlendiği anıt, sembol haline gelebilmiş ve özellikle Taksim Meydanı ile bütünleşmiştir (Beyoğlu Belediyesi Sitesi). (Resim 5).

Avusturyalı heykeltıraş Heinrich Krippel’e yaptırılan ve kaidersiz 4.75 metre, kaideli 8.85 metre olan “Samsun Onur Anıtı”, 1932’de tamamlanarak yerine yerleştirilmiştir. Atatürk, tüm heybetiyle dimdik oturur vaziyette şahlanan at üzerinde tasvir edilmiş, bu anlatımla korkusuzluk ve Türklüğün gücü ifade edilmiştir. Büyük bir zafer simgesi olan bu anıt, aynı zamanda Samsun denince ilk akla gelenlerden biridir ve adeta sembolleşmiştir (Samsev Sitesi). (Resim 6).



**Resim 5:** Pietro Canonica “Taksim Cumhuriyet Anıtı”, Bronz, h: 11m. İstanbul, 1928.

**Resim 6:** Heinrich. Krippel, “Samsun Onur Anıtı”, kaideli h: 8.85m. Bronz, Samsun, 1932.

Araştırma konusu için önemli heykellerden biri de “Güvenpark Anıtı”dır. 1934-35 yıllarında yapılmış olan ve Ankara’nın önemli simgelerinden biri haline gelen bu çalışma, Türk emniyet güçlerine atfedilen bir anıttır. Ön kısmı Anton Hanak, Hanak’ın ani ölümüyle arka kısmı Josef Thorak tarafından yapılmıştır (Goethe-Institut Sitesi). (Resim 7).

Diğer önemli bir örnek ise, Afyonkarahisar’la adeta bütünleşen “Zafer (UTKU) Anıtı”dır. 1936’da Heinrich Krippel tarafından, kentin Yunan işgalinden kurtarılışı ve Büyük Taarruz anısına yapılmış zafer anıtıdır (resim 8). Heykel yüksekliği 4.07 metre, kaide yüksekliği 2,5 metre olan anıt, bugün kentin en önemli simgesi durumundadır demek yanlış olmayacaktır. “İşgalcileri sembolize eden ve yerde yatan figürün büyük bir çaresizlikle aşağı sarkmış olan başındaki ıstıraplı yüz ifadesi ve bitkin vücudu yenilgiyi göstermektedir. Ayaktaki figürün yüzünde ise büyük bir hiddet ifadesi vardır. Gerilmiş kasları, şişmiş boyun damarları, yukarı kalkmış kolları, biri yumruk şeklinde sıkılmış, diğeri bir şeyi parçalayacakmış gibi açılmış elleri ile ayakları altında yatan figüre yukarıdan bakarak adeta ezmektedir.



6 Kasım 1937 günü Afyonkarahisar ziyareti esnasında anıtı inceleyen Mustafa Kemal Atatürk, anıt hakkında ‘Büyük utkuyu en iyi anlatan anıt’ demiştir” (Afyonkarahisar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Sitesi).



**Resim 7:** Anton Hanak, Josef Thorak “Güvenpark Anıtı”, h: 6m. Bronz, Ankara, 1934–1935.



**Resim 8:** Heinrich Krippel “Zafer (UTKU) Anıtı”, Heykelin h: 4.07m. Afyonkarahisar, 1936.

## SONUÇ

Şehirleri süslemek, anlam katmak, tarihi kişi ya da olayları anlatmak vb. gibi amaçlarla yapılagelen heykeller, diğer tüm üretimler gibi, insanın günlük yaşamına katılan estetik bir üretimlerdir. Yapılma amacı ne olursa olsun şehir meydanlarına, parklarına, caddelerine vb. yerleştirilen heykeller zamanla oranın ayrılmaz parçası olarak hayat bulur. Kendisinden sonra yapılacak tüm üretimler ya da aktiviteler için belirleyici bir tavır gösterebilir. Yerleştirildiği alanın ayrılmaz ve vazgeçilemez parçası haline gelebilir. İşte o zaman simgesel özellik de kazanmış olur. Şehirleri bu anlamda tanıtan ve simgeleşen farklı pek çok durum olabildiği gibi heykel de bir şehrin simgesi olabilir.

Tarihe bakıldığında kendi heykeliyle bütünleşmiş, kuruluş ve yerleşim tarihi eski ya da yeni pek çok şehir gösterilebilir. Bu heykeller, şehrin ve buldukları mekanın ayrılmaz parçası olurken, estetik görünümleri yanı sıra, insanları bir araya getirebilir, yön gösterebilir, referans noktası olabilirler. Örneği çok sayıda artırılacak bu şehir simgeleri, buldukları yerle ayrılmaz bir bütün olarak karşımıza çıkmaktadırlar.



## KAYNAKÇA

Afyonkarahisar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Sitesi. “Anıtlar, Şehitlikler / Zafer (UTKU) Anıtı” maddesi, erişim: <http://www.afyonkulturturizm.gov.tr/TR,63495/anitlar-sehitlikler.html>, 17.11.2017.

Altınşehir Adana Kent Kültürü ve Sanat Dergisi, (27 Ağustos 2011). “Heykel, Kent Kültürü ve Adana”, erişim: <http://www.altinsehiradana.com/Makale/heykel-kent-kulturu-ve-adana/208/>, 20.11.2017.

Baynes, Ken. “Toplumda Sanat”, (Çev: Yusuf Atılgan), YKY, İstanbul, 2002.

Beyoğlu Belediyesi Resmi Sitesi. “Taksim Cumhuriyet Anıtı” maddesi, erişim: <http://www.beyoglu.bel.tr/rehber/detay/Taksim-Cumhuriyet-Aniti/168/919/0>, 17.10.2017.

Buren, Daniel. “Kente Yerleşmek” Sanat Dünyamız, Üç Aylık Kültür ve Sanat Dergisi, Kış Dönemi, Sayı:78, (Çev: Işık Ergüden), YKY, İstanbul, Sayfa:133-147, 2000.

Eraldemir, Birnur. Kamusal alanda sanat çalışmaları ve heykel sempozyumları. Yayınlanmamış söyleşi metni. Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Ankara, 2007.

Goethe-Institut Sitesi (2010). “Güven Anıtı” maddesi, erişim: <http://www.goethe.de/ins/tr/ank/prj/urs/geb/mon/bus/trindex.htm>, 17.11.2017.

Kahraman, Hasan Bülent. Sanatsal Gerçeklikler, Olgular ve Öteleri, 2. Baskı, Everest Yayınları, İstanbul, 2002.

La Tour Eiffel Sitesi. “La Tour Eiffel en quelques chiffres...” maddesi, erişim: <http://www.toureffel.paris/tout-savoir-sur-la-tour-eiffel/histoire-et-chiffres-de-la-tour-eiffel/la-tour-eiffel-en-chiffres>, 20.11.2017.

Mikanowski, Jacob, (2012). “Cloud Gate, Tilted Arc”, erişim: <http://www.thepointmag.com/2012/reviews/cloud-gate-tilted-arc>, 03.11.2017.

Rodin, Auguste. Düşünce Kıvılcımları (Çev.: Ayşegül Sönmezay), Alkım Yayınevi, İstanbul, 2006.

Samsev Sitesi. “Samsun Onur Anıtı” maddesi, erişim: <http://www.samsev.org.tr/samsun-tarihi-eserleri/samsun-onur-aniti/>, 17.11.2017.

Tanyeli, Uğur. “Kent: Hazır-Yapıt”, Sanat Dünyamız (Söyleşi), Üç Aylık Kültür ve Sanat Dergisi, Kış Dönemi, Sayı:78, Sayfa: 119-131, YKY. İstanbul, 2000.

Turani, Adnan. Dünya Sanat Tarihi, 4. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1992.

Unesco Sitesi. “Statue of Liberty” maddesi, erişim: <http://whc.unesco.org/fr/list/307/>, 17.11.2017.

Uz, Nurbiye. (Haziran 2016). “ŞEHİRLERİN RENKLİ PLASTİKLERİ: Dış Mekan için Yapılmış Renkli Heykeller”, SOBİDER Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 3, Sayı: 7, s. 75-91, erişim: [http://www.sobider.com/Makaleler/49935816\\_227%20Nurbiye%20UZ.pdf](http://www.sobider.com/Makaleler/49935816_227%20Nurbiye%20UZ.pdf), 20.09.2017.

Visitcopenhagen Sitesi. “The Little Mermaid” maddesi, erişim: <http://www.visitcopenhagen.com/copenhagen/little-mermaid-gdk586951#>, 20.11.2017.

## Resim Kaynakları

**Resim 1:** <http://whc.unesco.org/en/list/307>, 25.10.2017.

**Resim 2:** <http://www.tou Eiffel.paris/en/pictures.html>, 25.10.2017.

**Resim 3:** “BulutKapı”, Chicago,

<https://www.cityofchicago.org/content/dam/city/depts/dca/Millennium%20Park/cloudgate800.jpg> 25.10.2017.

**Resim 4:** <http://www.visitcopenhagen.com/copenhagen/little-mermaid-gdk586951#> 25.10.2017.

**Resim 5:**

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Taksim\\_Cumhuriyet\\_An%C4%B1t%C4%B1#/media/File:Monument\\_of\\_the\\_Republic.jpg](https://tr.wikipedia.org/wiki/Taksim_Cumhuriyet_An%C4%B1t%C4%B1#/media/File:Monument_of_the_Republic.jpg), 25.10.2016.

**Resim 6:** <http://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/samsun/gezilecekyer/onur-aniti>, 17.11.2017.

**Resim 7:** <http://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/afyonkarahisar/gezilecekyer/zafer--utku-aniti>, 17.11.2017.

**Resim 8:**

[https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCvenpark\\_An%C4%B1t%C4%B1#/media/File:G%C3%BCvenlik\\_An%C4%B1t%C4%B1\\_-\\_6\\_Jun\\_13.JPG](https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCvenpark_An%C4%B1t%C4%B1#/media/File:G%C3%BCvenlik_An%C4%B1t%C4%B1_-_6_Jun_13.JPG), 25.10.2016